

**Vademecum Sive Praxis Opera Quotidiana Aliaque ritè
peragendi, & per ea salutem & perfectionem propriam, ac
proximi, instituto Societatis Jesu conformem assequendi**

De operibus solidæque devotionis exercitiis, quæ vel quotidie non
peraguntur, ves fusiore indigent explicatione, quomodo cum majori fructu
peragi possint

Limpens, Ferdinand

Coloniæ Agrippinæ, 1744

§.3tius. Notabiliora de vanis ipsarum septem horarum in specie partibus
præterea, quæ de Primâ, Vesperis & Completorio §. præcedente
memorata sunt.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54780)

§. 3^{tius}.

Notabiliora de vanis ipsarum septem horarum
in specie partibus præter ea, quæ de Pri-
mâ, Vesperis & Completorio §. præ-
cedente memorata sunt.

II. *In quem finem Oratio Dominica in omnibus
horis, & cur subinde vel tota vel ex parte
tùm secreto, tùm clarâ voce dicatur.*

Oratio Dominica recitatur in officio tribus
modis. *In initio horarum*, ut mens præ-
paretur, & oratione hâc contra distractiones
muniatur. *In fine horarum*, ne Diabolus de
corde Sacerdotis rapiat, si quid boni semina-
tum est per recitationem horarum. *In medio
horarum* ad preces, ut nos identidem recolli-
gamus, & ad devotionem ipsâ, quam Christus
nos docuit, oratione excitemur, precesque,
quas diximus & dicturi sumus, majorem effi-
caciâ habeant.

Tota Oratio secreto, tota clarâ voce, dein
partim secreto, partim clarâ voce dicitur: ut
omnibus modis orandum esse Deum intelligen-
mus. Dicitur clarâ voce tota in precibus Lau-
dum & Vesperarum, in Adventu, in diebus je-
junii, ut cum jejuniâ elatâ voce magis audia-
mur. Sapiùs autem secreto dicitur; quia Deus
de corde clamantes audit, non rarò partim clarâ
voce partim secreto, & tunc primis illis vocibus

Pater noster clarâ voce prolatis invitantur alii ad simul orandum. Et postremis *Et ne nos inducas*, innuitur requiri aliorum consensum, ut per conspirationem omnium Deo offerantur preces.

Unde Salutatio Angelica, & cur dicatur in omnibus horis.

Salutationis Angelicæ sive *Ave Maria* autores sunt Archang. Gabriel per hæc verba: *Ave gratiâ plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.* Elisabeth ultimis verbis hæc addens: *Et benedictus fructus ventris tui.* Verbum *JESUS* in medio dici putat Gav. ex antiqua consuetudine. In Conc. Ephesino certum est teste Baron. hæc verba pronuntiata fuisse *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus Amen.* Et hæc verba mansere usque ad Breviarium Cardinalis S. Crucis. Postremis temporibus ex consuetudine Romanâ à Pio V. approbatâ addita sunt hæc verba: *Nunc & in hora mortis nostræ Amen.* Jussu Pii V. initio omnium horarum excepto Completorio debet dici cum *Pater noster* simul *Ave Maria*, & videtur ideo (postquam Officium B. V. quod aliàs quotidie recitabatur cum officio divino, nunc præsertim extra Chorum, omittitur) retenta esse salutatio Angelica ante horas omnes dicenda; ut in singulis horis eam colamus, cujus intercessione omni tempore indigemus.

12. *Unde Symbolum Apostolorum, cur & ante quas horas dicatur partim secreto, partim et alâ voce.*

Symbolum græcè est *Collatio*, sive quod in unum confertur, dicitur *Apostolorum*, quia

singuli Apostoli ad id contulere versum, antequam in orbem dividerentur. Id quod quisque Deo dictante fecit. *Romanum* etiam vocatur, quia in diversis Ecclesiis factæ sunt mutationes, Romæ verò minimè. Damasus ad omnes horas id recitari præceperat. Modò dicitur ter, scilicet in *Matutino*, *Prima* & *Completorio*. Si dicantur preces in *Prima* & *Completorio*, dicitur quinquies. In initio *Matut.* & *Prima* dicitur in ordine ad professionem fidei, quæ virtutum omnium fundamentum est. Dicitur præterea secretò, sicut & in *Completorio*, quia in primæ Ecclesia sub silentio, metu persecutionum plerique fideles erant, & in fine mundi tempore Antichristi plures in corde reservabunt fidem, non ore palam prædicabunt. Dicitur in precibus *Primæ* & *Completorii* partim clarâ voce, partim secretò; quia corde creditur ad justitiam, ore autem Confessio fit ad salutem. Nunquam autem totum clarâ voce dicitur, nisi in *Missâ*, quia teste D. Thoma 2. 2. q. 1. a. 9. ad 6. in primitiva Ecclesia prædicabatur fides potius occultè, & idem in fine mundi tempore Antichristi fiet. Nunc verò temporis, quod hora *Missæ* repræsentat, manifestatâ fide Symbolum Apostolorum evulgatur liberè, & absque metu cantatur.

13. *Initium horarum cur triplex, cur subnectatur illi Gloria Patri. Item Akeluja, vel Laus tibi Domine.*

Initium horarum est triplex; quia, ut Turrecrem. ad Reg. S. Benedicti advertit, tribus

modis peccatur corde, ore & opere. *Domine labia* est contra peccatum oris. *Converte* contra peccatum cordis. *Deus in adiutorium* contra peccatum operis. Præterea aptius ab initio totius officii dicitur: *Domine labia*, quia ore laudandus est Deus per recitationem officii; & quia per diem vagamur à Deo, ideo sub noxam aptius dicimus *Converte nos Deus*. Per diem autem sæpius cum antiquis Monachis, in quorum ore versus hic erat frequentissimus, dicimus *Deus in adiutorium*.

Additur jussu Damasi *Gloria Patri* ad omnes horas, qui versus totus usque ad finem *Sicut erat in principio, &c.* à Nicænâ Synodo fuit compositus; imò ab Apostolis eum fluxisse probat Baron. completur initium horarum per vocem hebræam *Alleluja*; quæ significat juxta Aug. *Laudate Deum*. Et quidem cum plenitudine exultationis juxta D. Thom. & quia à Septuages. incipit tempus tristitiæ, tunc loco *Alleluja* ex decreto Alexandri II. dicitur *Laus tibi Domine*. Porro vox hæc *Alleluja* à S. Hieron. jussu Damasi translata est de Jerosolomytana Ecclesia ad Romanam teste S. Greg. qui & voluit etiam extra tempus Paschale eam in horis addi.

14. De Invitatorio, Hymnis.

Invitatorium (in quo communis cœtus fratrum convocat omnes ubique degentes ad confitendum Domino) dicitur sexies integrè intra Psalmum *Venite*; & ter imperfectè, quia aliqui perfectè (numerus senarius est perfectorum)

rum) aliqui imperfectè invitationem recipiunt.

De Hymnis nota sequentia. 1. *Hymnus* græcè, latinè *Laus Dei cum cantu* dicitur. Christus hymno dicto exivit in montem Oliveti, & Paulus ad Coloss. 3. Ephes. 5. de eo loquitur. 2. Hymni dicuntur post Invitatorium ex institutione Gelasii in signum gaudii vocatorum ad Deum, & ad excitanda torpentia corda. Post Psalmos, ut excitemur ad immediatè sequens canticum Evangelicum devotè dicendum in Laudibus. In Vesp. & Completorio ante Psalmos ad alias horas dicitur, ut initio horæ ad dulcedinem divini amoris retrahantur corda quotidianis curis occupata. Finis Hymnorum variatur pro varietate Festorum, ut mysteriorum tunc occurrentium magis recordemur. 3. Ex latinis Hilarius librum Hymnorum Ecclesiasticorum edidit teste Hieron. quem imitatus est Ambrosius Hymnos populo componens, per quos persecutionem Justinæ Augustæ rerum novitate lenivit. Hymnos cantandos in Ecclesia Romana composuit Gelasius Papa. 4. Ad sex species reducuntur Hymni metrici. Eorum tamen Autores leges metri sæpiùs neglexerunt. Eos Urbanus VIII. emendavit, & adhuc fat multa, ut Gallus quidam Poëta ex nostris annotavit surrogatis aliis versibus, expurganda restant. Hymnus *Ave maris stella* cum paucis aliis soluta potiùs oratio est, aliquibus incisus partita. Tres Hymni de SS. Sacramento relicti ratione hetrusci rithmi. 5. Guido Ab-

bas (qui obiit Anno 1020.) Græcos imitatus
 musicos syllabis ad musicam docendam usos,
 Ex fine Hymni *ut queant laxis resonare fibris mi-
 ra gestorum famuli tuorum* &c. notas has vel syl-
 labas *ut re, mi, fa, sol, la,* adinvenit. Demum
 6. Hymni significant fortitudinem & Majesta-
 tem Dei, ejusdem vel beneficia vel facta mi-
 randa teste Hieron. unde & stando eos canta-
 mus ob reverentiam, & ut ostendamus nos sur-
 sum ad Deum habere corda nostra.

15. Unde & *cur Antiphona, quando du-
 placentur, &c.*

DE Antiphonis nota seqq. 1. *Antiphona* idem
 est, ac *Vox opposita, consonans, reciproca.*
 Quia inchoatur ab uno unius Chori, & ad ejus
 Symphoniam cantatur Psalmus per duos Cho-
 ros, & cum ipsa Antiphona postmodum con-
 junguntur simul duo Chori. Hinc usu recep-
 tum est; ut sententia, quæ Psalmum aut Can-
 ticum præcedit, Antiphona dicatur. 2. Autor
 Antiphonarum in Ecclesia græca est Ignatius An-
 tiochenus ex Cassiod. post quandam visionem
 Angelorum; quos vidit unum ad alterum con-
 versum, cantantes *Sanctus, Sanctus, &c.* Græ-
 cos imitatus primus inter Latinos Ambrosius
 Antiphonarum Autor est circa annum 383. vide
 August. l. 9. Confess. c. 6. 3. Dicuntur Anti-
 phonæ semper cum Psalmis; ut, sicut Psalmus
 significat teste Hieron. opus bonum, ita innu-
 atur id nec sine Antiphona debere esse, quæ suâ
 combinatione seu repetitione ante & post Psal-
 mum

num significat diversorum unionem & caritatem, sine qua utique nullum opus bonum facit concentum Deo gratum. Observent hoc cantes in Choro sæpè inter se divisi animo. 4. Quia in solemnioribus festis majorem caritatem ostendere debemus; hinc in festis duplicibus Antiphonæ duplicantur. In Semidupl. & Simplic. quod pars Antiphonæ ab initio Psalmi dicatur, & integra in fine, significat, inchoatam in hac vita caritatem consummandam esse in fine vitæ. Quando autem tempore Paschali sub una Antiphona plures dicuntur Psalmi, id denotat ex Paschalibus Sacramentis & gaudiis ita fervere Clericos, ut non egeant pluribus Antiphonis accendi ad caritatem. 5. Ad horas minores (quæ humilius celebrantur, quæ Matut. & Vesperæ) una dicitur Antiphona; quæ desumitur in festis communiter à Laudibus quartâ prætermisâ: quia hæc est Antiphona pro Cantico non pro Psalmo. Prout scilicet Canticum à Psalmo contradistinguitur.

16. *Varia de Psalmis.*

DE Psalmis nota sequentia. 1. Titulus hebraei Psalterii est hic: *Liber Hymnorum, seu Laudum divinarum.* Psalmus Græcis idem est, quod Latinis *Cantus sive sonus*, qui fit manibus pulsato Psalterio. Psalterii Autor post Spiritum S. non tantum secundum maximam sui partem, quod certum est, sed etiam eorum Psalmorum, qui carent titulo, imò & qui aliter præferunt autorem, juxta communioem est sanctus

sanctus Rex & Propheta David. Eorum modulatio juxta illud ad Coloss. 3. Ephes. 5. in *Psalmis cantantes* in primitiva fuit Ecclesia. Cantus autem tunc vicinior erat modico vocis flexui pronuntiantis Psalmos, quàm canentis: V. Aug. l. 10. Confess. c. 33. ubi facit autorem hujus moderati cantus S. Athanasium. Alterni cantus quæstio est, quis fuerit autor. Historici Græci ex Athanasio Flavianum & Diodorum ejus autores fuisse dicunt, Theodoretus vulc tantum fuisse restauratores. Probabilius inter Latinos primus ejus autor est S. Hieron. qui Græcos imitatus est. V. August. l. 9. Confess. c. 6. quem deinde morem Damasus Papa generali decreto firmavit, & communem toti Ecclesie fecit. Significat autem alternus cantus alternam fidelium ad benè operandum exhortationem; & quòd alter alterius onera portare debeat.

2. Ordo Psalmorum triplex est. 1. *Historicus*, quo scilicet ordine quisque sit compositus; & hic difficulter haberi potest. 2. *Biblicus* qui in S. Bibliis habetur à Psalmo 1. usque ad 130. Hos aliqui ita dividunt; ut primi 50. pertineant ad pœnitentes sive incipientes. Alii 50. ad proficientes; reliqui 30. ad perfectos; & hoc placet Bellarmino. Sicut autem omnes Versus sunt 2606. ita in Ps. 77. dimidium versuum est inter hos duos versus. *Cor autem eorum non erat rectum cum eo &c. Ipse autem est misericors &c.* quasi centrum Plalterii sit descriptio summæ malitiæ hominum, & summæ bonitatis Dei.

Dei. 3. Ordo Psalmorum *Ecclesiasticus* est, qui ponitur in Breviario. Si divides Psalmos per horas; ad Matutinum per hebdomadem invenies in Breviario Psalmos 91. ad Laudes 13. ad Vesperas 35. ad alias horas 11. qui faciunt summam 150. Damasus ex distributione facta à S. Hieron. constituit in Dom. Matut. 18. Psalmos, in matutinis ferialibus 12. in Matut. festorum 9. ad horas minores Ambrosium secutus distribuit in plures partes Psalmum 118. *Beati immaculati.* De numero duodenario in feriis narrat Cassianus: quod coram Monachis Angelus apparens 12. Psalmos continenter cecinerit, iisque finitis cantaret Alleluja, ac siluerit non amplius visus nec auditus. Unde à Conc. Turon. c. 19. in Matutino 12. saltem Psalmos expediri iustum est factâ mentione prædictæ visionis Angelicæ.

Cur Psalmis additum Gloria Patri &c.

4. Additum est in fine cuiusque Psalmi *Gloria Patri, &c.* ex institutione Damasi. Et hoc versu manifestè distinguimur à Judæis, Paganis & Hæreticis SS. Trinitatem negantibus. Conformamur verò Angelis, qui quotidie canunt Deo Trino & Uni. Vult etiam Ecclesia nos semper esse memores finis nostri ultimi scilicet visionis ac fruitionis Dei Trini & Unius. Non dicitur *Gloria Patri* in triduo majoris hebdomadæ, quia in Passione Christi visa est SS. Trinitas obscurari, & tunc maximus luctus est in toto anno. Qui, quia quoque est in officio Defunctorum, & tunc justè etiam mortis Christi memo-

memoria recoli potest, in eodem pariter *Gloria Patri* omittitur. Quia hic lætitiæ versus non nisi à summo luctu excluditur. Et cur non mors cujuslibet fidelis refricaret memoriam mortis Christi, quam ille amore nostri perpeffus est? cùm Resurrectio Christi & nostræ resurrectionis infallibile sit argumentum, scd. Usus ejusdem Psalmi in pluribus festis ad Matutinum est ideo, quia in eo plures & varii versus variis quoque festis accommodati sunt. Et hinc etiam in Vesperis Sanctorum accidit mutatio ultimi Psalmi Dominicalium; quia mox hic, mox ille Psalmus est conformior festo. Standum autem esse ad Psalmos probat ex Petro Damiani Baronijs, ut ex statione corporis demonstramus affectum mentis, & paratos nos esse sive ad demandam carnem nostram, sive ad exercitium operis, quod innuit Psalmus in causa nostra & fratrum. Stantes etiam & vigilantes in operibus bonis facilius vincimus hostes.

17. *Quid Canticum? septem Cantica in Breviario ex veteri, & tria ex novo testamento.*

DE Canticis nota sequentiâ. 1. Teste Euthymio Psalmus est carmen cum instrumento psalterii. Canticum est vox musica cum harmoniâ ore solo prolatâ. Mysticè Psalmus bona opera, Canticum gratiarum actionem significat. Primus Autor Cantici est Moyses. Fuit Cantici usus apud Apostolos juxta c. 3. ad Coloss. 2. Septem Cantica habentur in Breviario ex Script. veteri. *Primum, Cantemus Domino;* quod

quod est Moysis Anno mundi 2544. V. c. 15. Exod. & dicitur in Laudibus Fer. 5. *Secundum. Audite cali, quæ loquor.* Quod quoque est Moysis Anno mundi 2583. & dicitur in Laudibus Sabbatho. V. C. Deuter. 32. *Tertium. Exaltavit cor meum,* quod est Annæ matris Samuelis Anno mundi 2904. V. C. 2. lib. 1. Regum. Et dicitur in Laudibus Fer. 4. *Quartum. Confitebor tibi Domine,* quod est Isaïæ Anno mundi circiter 3314. V. C. 12. Isaïæ, & dicitur in Laudibus Fer. 2. *Quintum. Ego dixi in dimidio dierum meorum,* quod est Ezechix Regis Anno mundi 3322. V. C. II. 38. & dicitur in Laudibus Feria tertia. *Sextum. Domine audivi auditionem tuam,* quod est Habacuc. Anno mundi circiter 3351. V. C. 3. Habac. & dicitur in Laudibus Fer. 6. *Septimum. Benedicite omnia opera,* quod est trium puerorum Anno mundi 3462. V. C. 3. Dan. & dicitur in Laudibus Dominicæ. Causas, cur Cantica alio ordine posita sint in Breviario, quàm juxta tempora mundi, quibus cantata sunt V. in Gav. hâc c. 9. hoc solum hîc meminisse juvat; quod Canticum *Benedicite* dicatur in Dominica; quia tunc universa creata sunt, quæ invitantur in hoc Canticum ad laudandum Deum. Feria 6. Canticum *Domine audivi.* Quia per verba *Cornua in manibus ejus* indigitatur Crux. Sabbatho Canticum *Audite cali* in memoriam prisce religionis; in quo universus status Ecclesiæ & populi hebraici describitur teste Beda. Et sic adhuc verum manet in religione Christiana illud Apost. Act. 15. quodd

quòd Moyses per singula Sabbatha prædicetur in singulis urbibus. Canticum trium puerorum *Benedicite omnia opera*, præterea dicitur in omnibus festis, quia festivius est præ cæteris.

In Breviario habentur præterea tria alia Cantica ex Evangelio, B. M. V. *Magnificat anima mea Dominum*. V. Luc. c. 1. cantatum est felicissimè Anno mundi 4051. dicitur indies in Vesperis. *Benedictus Dominus Deus Israel*, est Zachariæ pronuntiatum eodem anno mundi. V. Luc. c. 1. & dicitur indies in Laudibus. *Nunc dimittis*. V. Luc. c. 2. est Simeonis Anno mundi 4052. & dicitur indies in Completorio. Tria hæc Cantica dicuntur Evangelica, quia sunt pars textûs Evangelii S. Lucae. Et ideo stant omnes, dum hæc dicuntur, ut sit ad Evangelium in Missa.

18. *De Versibus, Absolutionibus & Benedictionibus.*

*V*ersus à vertendo dicitur, nam eum cantantes vertebant se ad orientem ad Altare. De iis nota præterea sequentia. 1. Versus compositi sunt, ut excitentur corda canentium ad requirendam faciem Dei in oratione, & attentos faciant ad id, de quo immediatè post agit officium, ubi Sessio facillè negligentiam pareret. Excitamur etiam ante Cantica Evang. in Laudibus, Vesperis, Completorio ad per etrandos eorum sensus per Versus. Ante orationem versò & in commemorationibus adhibentur Versus, ut oratio ferveat. 2. In Paschate & ejus
Octa-

Octava non habentur Versus in horis ut alias : quia tanta est festivitas cum brevitate officii conjuncta ; ut non egeamus stimulis. Tempore verò Paschali additur utrique parti Versus *Alleluja* ad majorem lætitiã exprimendam. Versibus tamen , qui habentur in precibus , non additur *Alleluja*. Quia in his attenditur potiùs ratio humilitatis & mœroris de peccatis nostris , quàm lætitiæ. De Absolutionibus & Benedictionibus nota sequentia. 1. Absolutio dicitur , vel quia eã absolvitur nocturnum , vel quia simul cum præcedente oratione Dominicã petimus mundari corda nostra ad audiendum verbum Dei in Lectionibus ; vel denique absolutiones post quemlibet Nocturnum appellantur sumptã denominatione à nobiliori , quæ dicitur in 3tio Nocturno , in qua verba hæc sunt : *A vinculis peccatorum nostrorum absolvat. &c.* 2. Lector petit benedictionem , & humilitatis gratiã dicit *Domne* non *Domine* , quia teste Baron. hic Dei titulus est , ille hominis præclari. Tempore S. Hieron. viri sancti & alii homines vocabantur *Domni*. Solus autem Deus *Dominus*. Solus officium recitans dicit *Sube Domine* mente ad Deum directã. 3. Absolutiones & Benedictiones fiunt numero ternario in honorem SS. Trinitatis.

19. *De Lectionibus in genere & specie.*

DE Lectionibus nota sequentia. 1. Lectiones inde dicuntur , quòd legantur & non cantentur ut Psalmi. Apud Hebræos certis diebus

bus in Synagogis legebatur de Lege & Prophetis. Christus legit pariter Luc. 4. Sic legebatur Act. 13. Pro Lectionibus Breviarii Hieronymus Damasi jussu composuit ita dictum *Lectio-narium*, sicut & exposit S. Gregorius M, ita dictum *Sacramentarium*. In Conc. Laodic. Can. 17. decreta fuit Lectio post Psalmos vel longa ut in Matutino, vel brevis ut in aliis horis. 2. Numerus Lectionum nec fuit major novem, nec minor tribus Lectionibus. Per novem conjungimur Choris Angelorum. Tres designant tria prædicationis tempora ante legem, sub lege, & tempore gratiæ. Cùm Psalmi opera bona significant, & Lectiones doctrinam. Equales Psalmi & Lectiones docent æqualiter in nobis convenire debere verbum & opus. Profesta Symbola sunt antiquæ legis, festa novæ. Quia ergo in antiqua lege respectu novæ pauci erant Prædicatores. In pro festis tantum tres, in festis novem sunt Lectiones.

Lectiones primi Nocturni.

3. **C**ur libri S. Script. in hunc, quem habemus, ordinem anni tempora ac menses in primo Nocturno distributi sint. Variis opinionibus rejectis à Gavanto allatis hoc mihi formo systema. In Adventu legitur Isaias, quia nullus Propheta apertius locutus est de Nativitate Domini. A Natali Domini usque ad Septuagesimam leguntur Epistolæ Pauli, quia dum repræsentatur Christus in mundo, novi testamenti

menti præcones audiri debent. A Septuages. ad Dom. Passionis ex lib. Gen. Exod. quia passionem Domini celebraturi recurrere debemus ad Adæ peccatum, casumque humani generis & varias ob peccata eidem inflictas pœnas. Dumque legitur de Patriarchis Abraham, Isaac, Jacob, quasi ex diversis ætatibus Choros Patrum ad Christum deducimus. In Passione Jeremias legitur, quia multa de eadem narrat. Post Pascha Actus Apostolorum Apoc. & Epistolæ Apostolorum, quia virtute magnâ reddebant Apostoli testimonium Resurrectionis Christi. Post Pentecosten usque ad mensem Augustum libri Regum ponuntur; ut resumatur ordo historicus à Gen. Exod. &c. ad libros Regum. Libris Regum lectis, quasi exemplaribus agendorum vel vitandorum à nobis, pro Augusto mense sequuntur libri doctrinales scilicet Prov. Eccles. Cant. Cantic. Sap. Eccli. Ex post pro mense Septembri redeunt denuo exempla ex lib. Job. Tob. Jud. Esther. Et pro mense Octobri Machabæi varias exemplis suis virtutes edocentes. Et quia ad perfectionem virtutum pervenitur continuâ hâc vicissitudine doctrinæ scilicet & exempli. Hinc pro mense Novembri doctrinales denuo succedunt libri Prophetarum. Ezech. Dan. duodecim Prophetatum. Qui & absque eo commodè in Novembrem rejiciuntur; quia sæpè loquuntur de adventu Messæ, quem in Decembri proximo celebramus.

Lectioes secundi Nocturni.

410. **P**RO secundo Nocturno Gelasius Papa decrevit posse delumi Lectioes ex SS. Cypriano, Chrysof. Hilar. August. Hieron. Isidoro, Leone, &c. Primæ historiæ de sanctis in officio habuerunt Autores Paulum Diaconum, quem ad id instigavit Carolus M. Imperator, & Usuardum Monachum, qui vivebant circa annum Christi 800. ita Polyd. Virgil. Lectioes, quas modò habemus ex Sanctorum historiis à Cardinalibus Bellarm. & Baronio recognita & approbatae sunt sub Clemente VIII. qui rejecerunt varia, minima quâ fieri potuit Lectioem mutatione. Nam quæ erant controversa, reliquerunt, si alicujus gravis Autoris testimonio suffulta aliquam haberent probabilitatem. Hinc incertiam suam probat, qui ex hoc, quod hæ illæ historiæ Breviario insertæ sint, vult eas probatas esse infallibili quasi judicio Ecclesiæ, v. g. de Baptismo Constantini, corpore S. Bartholomæi ubi asservetur, Marcellini Papæ lapsu, de familiis Sanctorum aliisque, quæ viri docti & probi impugnant, aut de quo certa ab incertis fabulas à veris historiis secernere cupientes amore veritatis meliores probationes expetunt. Sicut enim historia profana ita vel maxime sacra debet esse Magistra veritatis. Temerè tamen & sine sufficiente fundamento historiæ communiter receptæ aut Breviario insertæ impugnari non debent. Bonorum criticorum solidum fundamentum.

mentum est, quod si coævi his illis Sanctis Auto-
res, aut paulò post secuti nihil de hoc illo me-
minerint, fidem non inveniant, qui hæc illa
post integra priùs sæcula evoluta narrant, nec
illum ex antecessoribus alicujus autoritatis Scri-
ptoribus in rei narratæ testem citant, aut citare
possunt. Porrò textus Læctionum 2 di Noctur-
ni ex SS. PP. desumptarum diligenter collati
sunt cum eorum libris M. S. & melioris notæ
impressis.

Læctiones tertii Nocturni.

§. **P**RO tertio Nocturno Evang. cum homilia
legitur, quia id, ut jam aliàs dictum, re-
præsentat tempus gratiæ & copiosam Evangeli-
cam doctrinam, ejusque explicationem. Porrò,
Homilia græcè, *sermonem & colloquia* sonat la-
tinè. 6. Ad Læctiones sedetur, vel silendo sta-
tur ad majorem ad eas attentionem præben-
dam. 7. Demum in fine Læctionis dicitur: *Tu*
autem Domine miserere nobis, non *Domne*; ut
ante Læctionem. Quia tunc cum Deo loquitur
Læctor, & per deprecationem illam indicat,
ipsum perlegendi officium sine alicujus saltem
levis culpæ pulvere vix peragi posse. Chorus
succinit: *Deo gratias*. Quia agimus gratias
Deo, quòd panem doctrinæ nobis frangere
dignatus sit. Et idem ideo etiam respondetur
in fine omnium Capitulorum.

20. De Responsoris & Capitulis.

DE Responsoris nota sequentia. 1. *Respon-*
sorium à respondendo dicitur. Vel quia Re-
 sponforia correspondent Lectionibus tristia tri-
 stibus, lata lætis, vel quia uno vel pluribus ca-
 nentibus Chorus consonando responderet. Vo-
 catur etiam Responforium *Historia*, quia pro-
 sequitur historiam S. Script. in præcedente Le-
 ctione lectam. Significat etiam *Affensum eo-*
rum, qui audierunt Lectionem, item *spiritua-*
le Canticum ad sublevandos inter legendum ani-
 mos. Est etiam *gratiarum actio* de beneficio
 per Lectiones collato. Et quia laus Dei, pro-
 positum doctrinam sequendi in Lectione pro-
 positam, talisque doctrinæ assensus repeti de-
 bet; ideo repetitur Responforium, & in fine
 additur *Gloria Patri*. Quòd addi præcepit
 Conc. Tolet. 4. Can. 15. eà lege; ut id festivo
 ac lato tempore dicatur. In tristiori verò re-
 petatur initium Responforii, quod observatur
 in Dom. de Passione. Tertio autem potissimum
 Responforio additur *Gloria Patri &c.* In primo
 & secundo Nocturno & in tertio Nocturno, quia
 antiquitus nona Lectio semper erat de Trinita-
 te, cui respondebat nonum Responforium de
 eadem. Lectione illâ abrogatâ translaturum est
 illud Responforium nonum in octavum, & lo-
 co noni Responforii succedit *Te Deum* in lau-
 dem SS. Trinitatis vice lectionis de eadem. 2.
 Unus inchoat Responforium cum versu, ceteri
 repetunt. Ut id ipsum dicamus omnes, & non
 sint

sint in nobis schismata, 3. In Responsoriiis brevibus adduntur duo Alleluja tempore Paschali & aliquibus festis nobilioribus ad pleniorē lætitiā indicandā. Responsoria pleraque digessit S. Greg.

Capitula (alias *Lectionuncula, Lectiones breves, Versiculi parvi, capitella collationes*) inde dicuntur, quia ut plurimum in festis sumuntur de capitulis Epistolarum, quæ leguntur in Missa. Capitula ad *Tertiam* plerumque sunt initia. Ad *Sextam* quasi mediulla. Ad *Nonam* terminationes Epistolarum. Sicque Ambrosius disposuit. Conc. Agathense Can. 21. jussit ea dici post psalmodiam, ubi & ea *Collectiones* vocat. Beda ait morem hunc inolvissē in Ecclesia ab Esdra desumptum. Cujus tempore quater de nocte, & quater de die convenientes Hebræi cum sacra Biblia legentem audiebant. Et nos quasi quater de nocte, id est, ad Vesperas, Completorium, Matutinum, & Laudes, & quater de die ad Primam, Tertiam, Sextam, Nonam Capitula ex S. Script. legimus.

21. *De Oratione.*

DE Oratione nota sequentia. 1. Unica Oratione communiùs habetur pro omnibus horis, novissimum in horis locum tenet ut divina gratia, quæ actiones nostras præcessit, etiam subsequatur, & unusquisque tali scuto ad alia se convertens negotia muniatur contra omnia adversa & Diabolum. Brevis esse solet, ne juxta illud Matth. 6. *multum loquentes oremus.*

Plurimas ab Ambrosio compositas adxit Gelasius. S. Gregorius collegit, & per dies ac festa distribuit. Cujus etiam operâ semper concordant cum officio & Evangelio. 2. Ante orationem dicitur *Dominus vobiscum*, quæ verba à Dionys. in Eccles. Hierarch. appellantur *divinissima salutatio* desumpta ex libro Ruth c. 2. & 2. Paral. c. 15. cujus efficacia est à Christo dicente Matth. ult. *Ego vobiscum sum*. Apostoli hunc morem introduxere, & Pontifices decreto firmavere. Dicitur ad excitandam animorum attentionem. Sensus ejus est; ut *Domine* reverentiam instillet, *Domine vobiscum* votum explicet, ut in nobis maneat, & petitionibus nostris effectum tribuat. Subditur, *Et cum Spiritu tuo*. Per quæ verba populus idem optat Sacerdoti quod ipse populo. Desumptum ab Apostolo 2. Tim. ult. nec dicitur *tecum*, sed *cum Spiritu tuo*. Quia spiritu psallendum est, & Spiritus fervoris, intentionis, attentionis adesse debet. Non dicitur *Dominus vobiscum*, nisi à Sacerdote, vel Diacono, absente aut licentiam dante Sacerdote. Et quia pertinet ad dignitatem ordinis, quâ excommunicatus indignus effectus est, is hanc salutationem etiam in privata officii recitatione uti non debet, sed loco ejus dicere: *Domine exaudi orationem meam*. 3. Additur *Oremus* ante publicam orationem juxta August. ut invitentur alii ad orandum. Repetitur post orationem *Dominus vobiscum*. Sicut Christus semel & iterum dixit *Pax vobis*. Sacerdos orationem dicens vices Christi gerit, & hinc regulariter stat.

Quod

Quod etiam fit ob memoriam futuræ resurrectionis. 4. Concluditur Oratio variis modis ut plurimum per Christum, quia plerumque dirigitur Oratio ad Patrem. Antiquitus non dirigebatur ad filium. Quod teste Bellarm. factum deinde est ob insurgentes hæreses, ut ipse quoque Filius credatur Deus. Nunquam dirigitur ad Spiritum S. quia donum Dei est, & à dono non petitur donum, sed à donatoribus, à quibus procedit. Prout jam dirigitur, sic & concluditur oratio. Hoc tamen commune est omnibus conclusionibus, ut semper in iis fiat mentio SS. Trinitatis, & intelligamus nullum fieri præjudicium divinis personis, de quibus in ipsâ oratione non fit mentio. Dum consummatio ostendit nullum discrimen esse in SS. Trinitate. In fine additur *Amen*, quæ vox hebræa, nunquam mutata nec à Græcis nec à Latinis, usurpata ab Apostolis 1. Cor. 14. significat tam multum ac *fiat*. Origenes cum Ambrosio dicit significare tam multum ac *verum est*. Et hoc sensu concordat potiùs cum conclusione orationis, quàm oratione ipsâ. Quali affirmetur verum esse, regnare Deum in unitate Spiritûs S. Innoc. III. l. 2. de myst. Missæ c. 26. 5. Quando plures in officio dicuntur orationes, si quid inter eas intercedit, puta Antiphona pro commemoratione, ad singulas orationes præmittitur *Oremus*. Ut rursus invitatio fiat ad orandum. Quando una immediatè sequitur alteram, ut in Litaniis, non dicitur *Oremus* nisi ad Primam. Quia oratio non interrumpitur, sed

velut una continuatur. Demum prima oratio concluditur in Laud. & Vesperis, quia est principalis, ad quam dirigitur totum officium. Ultima item concluditur, quia colligit medias, & præcedentes firmat suâ conclusione.

22. *De Precibus, Commemorationibus, & Suffragiis communibus Sanctorum.*

DE Precibus nota sequentia. 1. Preces sunt aliqui Versus. Dicuntur subin ante orationem, & incipiunt à *Pater noster* vel à *Kyrie eleison*. Quia ante orationem invocari debet divina misericordia. Dicitur autem *Kyrie* ter invocando trinas in Deitate personas. A Græcis primùm preces compositæ sunt. Hinc retentæ sunt primæ græcæ voces *Kyrie &c.* Ad Primam & Completorium multiplicantur preces, ut per diem ac noctem à malis imminentibus liberemur, & nos coram Deo in principio & fine diei humiliemus, & ostendamus, quòd, si quotidie cadamus in defectus, etiam quotidie per preces ad Deum suscitamur resurgere. In Dominicis & Festis dicuntur stando ob memoriam Resurrectionis Dominicæ. 3. Dantur etiam preces flebiles, & dicuntur in Quadragesima, in Vigiliis, Feriis ad Laudes & Vesperas flexis genibus in Choro.

Commemorationes vocantur memoriæ vel suffragia, & fiunt ad recolenda Sanctorum merita, & ad impetrandum eorum patrocinium. De Cruce est prima, licet titulus Ecclesiæ esset SS. Trinitatis. Quia dum dicitur, signum est, quòd

quòd officium sit de Feria, cui convenit Crucis meditatio. Pius V. commemorationem de B. V. desumpsit ex August. sermone 18. de Sanctis. *Sancta Maria succurre miseris.* De duobus Apostolis tanquam fundamentis Ecclesiæ fit commemoratio, dein de Sancto, qui est Patronus Ecclesiæ, ad quam pertinet, vel de fundatore ordinis, cui transcriptus es. Non separatur Petrus à Paulo, sicut nec in vita nec in morte, ità nec in Festis, nec in hac communi commemoratione. De pace fit ultima commemoratio, quia, qui pacem dedit, omnia bona uno verbo dedit. Et ultimum, quod expectamus à Deo, est pax æterna. Pro qua obsecramus Deum per D. N. J. C. Hæ commemorationes omittuntur initio Adventus, ut soli Christo adveniendi vacemus (rationem aliam infra V. de Adventu) item tempore Passionis, ut uni Christo crucifixo vacemus. In officio Festorum celebriorum vel duplicium ad indicandam hanc festivitatem, sicut ideo in festis majoribus omittuntur commemorationes SS. quorum Festa sunt de Off. simplici.

23. *De Symbolo Athanasii, & Martyrologio.*

Sanct. Athanasius juxta varios Romæ scripsit hoc Symbolum, & coram Pontifice, eique assidentibus recitavit teste Baron. Anno Christi 340. recitatur autem, ut articulorum Fidei non obliviscamur, & semper quasi de ea triumphemus juxta illud: *Hæc est victoria, qua vincit mundum, Fides nostra.* In Dominicis, in quibus

bus non dicitur; earum Festa non sunt propriè Dominicalia. In Paschate etiam ideo non dicitur, quia in futura vita per festum Paschale denotatâ totum habetur, quod nunc creditur. Abstinemus etiam ab eo in Natali Domini, Epiphaniâ, Ascensione, Festo Corporis Christi, & Pentecost. quia tunc hæc ipsa mysteria quasi oculis cernimus. In Festo SS. Trinitatis dicitur, quia doctrinam de SS. Trinitate continet. In fine additur *Gloria Patri, &c.* ut in Psalmis. Quia more Psalmorum cantatur, & declarato mysterio SS. Trinitatis æquum est, ut eidem gloria detur.

De Martyrologio V. Baron. in præfatione ante Rom. Martyrol. S. Clemens per septem Notarios Romanos curavit describi acta Martyrum, quibus in ordine ad eundem finem septem Subdiaconos addidit. Fabianus Papa & aliæ Ecclesiæ id imitatae sunt. Periere multa in persecutione Diocletiani, qui edicto generali ea igni tradidit. Fiebat autem quotidie ad Altare Dei commemoratio Martyrum & Sanctimonialium, & pridie teste S. Aug. recitabantur eorum nomina. Vocabantur etiam *Tabula Ecclesiastica, Martyrum Fasti* à Tertull. lib. *de corona militis* dicti. Solebant tunc mutuâ inter se caritate gaudere Christiani, & convivium celebrare, quod quoque *Agape* vocabatur, seu *Sacrum Epulum natalitium*. Itâ Greg. Nazianz. Martyrologii Romani nescitur Autor. Fuit ante S. Greg. ut apparet ex ejus Ep. 29. c. 27. S. Hieron. Beda, Ufuardus, aliique multa addidere.

Gavantus dicit in M. S. legisse se loco Martyrologii *Datarium Calendarii*. Continet autem Martyrologium Rom. ex omni orbe collectos Martyres, quia Romana Ecclesia ut mater omnes complectitur. Dum ex eo ad *Primam* primus exprimitur, de quo sequenti die faciendum officium. Subditur: *Pretiosa in conspectu Domini, &c.* & invocantur cum B. V. omnes Sancti, quorum suffragiis elevamur ad Deum Trinum repetito ter versu *Deus in adiutorium*. Eumque secretò precamur oratione Dominicâ & versu Davidico *Respice in Servos*. Subjectâ denique oratione in omnibus die toto dirigi postulamus.

24. *De fine Officii, Oratione, Antiphonis quatuor & Versibus.*

NOta sequentia. 1. Horarum finis solet post orationem fieri per versum *Benedicamus Domino*. 2. *Deo gratias*, adeoque finis est Benedictio & gratiarum actio. Quia Christus discedens ab Apostolis iis benedixit, & illi in gratiarum actionem illum adoraverunt. Pietas etiam Ecclesiæ erga Defunctos est ista, ut, peracto officio ad utilitatem vivorum, statim suffragetur Defunctis, sive animabus in purgatorio detentis versu finali addito *Fidelium anima, &c.* Dictâ demum oratione Dominicâ pro fine horæ additur versus *Dominus det nobis suam pacem*. Qui apud antiquos semper in usu fuit. 2. Post hæc sequitur una ex Antiphonis B. V. quæ non inveniuntur apud antiquos. Romæ receptæ sunt

sunt sub Greg. IX. & Innoc. IV. *Alma redemptoris* autorem habet Hermannum Contractum. *Ave Regina* habet innominatum autorem. Verfus eidem additus, *Dignare me*, est à S. Ephrem. *Regina cali* Angelis adscribitur ex antiqua traditione. Qui dum circumlatâ imagine B. M. V. à S. Luca depictâ in Processione à S. Greg. tempore pestis institutâ canerent: *Regina cali letare Alleluja*, *Quia quem meruisti portare Alleluja*, *Resurrexit sicut dixit Alleluja*, continuò S. Greg. M. subjunxit: *Ora pro nobis Deum Alleluja*. Ut in ejus vita narratur.

Salve Regina vel est à Petro Compostellano vel Hermanno Contracto. Hanc Antiphonam piis commentariis illustravit S. Bernardus & eandem auxit ultimis his verbis: *O clemens*, *O pia*, *O dulcis Virgo Maria*. Greg. IX. decrevit prædictam Antiphonam recitari in Matut. & Vesperis Anno 1239. in Brev. antiquis non invenitur, benè tamen in Brev. Cardinalis S. Crucis edito sub Paulo III. Navarrus de orat. c. 19. narrat eam cantatam esse ab Angelis in Roncavalle, & appellari cantionem nauticam. Quia Nautæ habent eam frequenter in ore contra naufragia. Dicitur potest una ex Antiphonis his pro tempore quo præscribuntur ex devotione post quamlibet horam. Una debet dici, si officium simul totum non ores, semel post primam horam, quam constituunt *Matutinum & Laudes*, & semel post ultimam scilicet *Completorium*, ut devotio nostra cum invocatione B. M. V. (per quam omnia nobis beneficia confert Deus) jugiter concludatur. §. 4tus.